

Т.М. Котик

**ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ
З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Навчально-методичний
посібник
для студентів
спеціальності
«Початкова освіта»

Івано-Франківськ, 2016

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА»**

Котик Тетяна Миколаївна

**ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ
З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальності «Початкова освіта»

Івано-Франківськ, 2016

УДК 373.3.091.3:811 (477)(075)
ББК 74.586.4я73

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри філології та методики початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(протокол №7 від 22 лютого 2016р.)*

Рецензенти:

О.В.Гузар, кандидат філологічних наук, доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

О.В. Ткачук, кандидат педагогічних наук доцент Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Котик Т.М.

Вимоги до курсової роботи з методики навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта» вищих педагогічних навчальних закладів / Тетяна Миколаївна Котик. - Івано-Франківськ, 2016. – с.

У посібнику висвітлено послідовність виконання, правила оформлення й порядок захисту курсової роботи, подано конкретні рекомендації щодо створення програми дослідження та її реалізації, написання тексту курсової роботи та підготовки її до захисту.

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО.....	4
ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	
Мета і завдання курсової роботи	5
Програма дослідження.....	5
Структура, обсяг і оформлення курсової роботи.....	6
Критерії оцінювання курсової роботи	7
Етапи виконання курсової роботи.....	8
Вибір теми.....	8
Складання орієнтовної програми дослідження та графіка виконання курсової роботи.....	9
Добір літератури	10
Робота в бібліотеці	10
Робота з електронними інформаційними ресурсами	11
Складання списку літературних джерел	12
Опрацювання дібраних літературних джерел.....	12
Уточнення програми дослідження	15
Виконання практичної частини.....	15
Написання тексту курсової роботи	16
Складання плану курсового твору.....	16
Підготовка чорнового рукопису.....	17
Редагування тексту.....	18
Робота над стилем роботи.....	18
Рубрикація тексту.....	19
Редагування окремих елементів курсової роботи.....	20
Редагування заголовків.....	20
Цитування першоджерел.....	20
Бібліографічні посилання.....	20
Таблиці	21
Ілюстрації	23
Підготовка до захисту та захист курсової роботи	24
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	27
ДОДАТКИ.....	29
Додаток 1. Зразки формулювання об'єкта, предмета дослідження.....	29
Додаток 2. Орієнтовна тематика курсових робіт для студентів спеціальності «Початкова освіта».....	30
Додаток 3. Зразки формулювання мети і завдань дослідження.....	34
Додаток 4. Зразки оформлення таблиць і рисунків за результатами експериментального дослідження.....	36
Додаток 5. Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи.....	37
Додаток 6. Зразок оформлення змісту курсової роботи.....	38
Додаток 7. Критерії оцінювання курсових робіт	39
Додаток 8. Календарний план виконання курсової роботи.....	42
Додаток 9 . Зразки оформлення списку використаних джерел.....	43

ПОПЕРЕДНЄ СЛОВО

Успішність виконання курсової роботи залежить не тільки від ґрунтовних знань з відповідної дисципліни, а й значною мірою від володіння методикою наукового дослідження, тобто вміння самостійно знаходити потрібну наукову літературу, планувати та організовувати дослідження, аналізувати фактичний матеріал тощо. Проте саме цих навичок і вмінь бракує студентам, які приступають до написання курсової роботи. Незнання правил і прийомів наукової праці призводить до непродуктивних витрат сил і часу і, отже, до зниження якості роботи.

Мета пропонованого посібника — ознайомити студентів з методикою виконання курсової роботи. У ньому роз'яснюються вимоги до цього виду науково-дослідних праць. Наведено поради щодо того, як вибирати тему й розробляти програму дослідження, добирати й вивчати літературу, виконувати дослідне завдання, писати й оформляти текст, готуватися до захисту. В посібнику вміщено зразки оформлення титульного аркуша, змісту й списку використаної літератури, правила бібліографічного опису літературних джерел, адреси ресурсів мережі Інтернет, присвячених питанням освіти.

Посібник призначено для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, які пишуть курсові роботи з методики навчання української мови в початковій школі. Він також може бути використаний студентами, які працюють у наукових гуртках або проблемних групах, для підготовки наукових доповідей і повідомлень, під час роботи над рефератами.

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота — це одна з форм самостійної навчально-дослідної роботи студента. В процесі її виконання студенти розширюють свій загальний світогляд і поглиблено вивчають одну з тем відповідного курсу. Водночас вони набувають навичок і вмінь, необхідних для проведення самостійних наукових досліджень: вчать аналізувати наукову проблему, спостерігати й вивчати навчально-виховний процес у світлі цієї проблеми, добирати й критично вивчати літературу з теми дослідження, робити теоретичні висновки й узагальнення, розробляти програму й використовувати різні методи дослідження, аналізувати одержані результати, обґрунтовувати методичні рекомендації з удосконалення навчально-виховного процесу в початковій школі. Працюючи над текстом курсової роботи, студенти набувають умінь наукового писемного мовлення, вчать робити усне наукове повідомлення, аргументовано обстоювати свою думку. Нарешті, самостійні наукові пошуки сприяють розвиткові мислення студентів: уміння аналізувати, зіставляти, узагальнювати, конкретизувати, робити висновки.

Курсова робота має переважно реферативний характер, що передбачає ґрунтовне вивчення конкретної наукової проблеми. Її основна частина — критичний огляд наукових праць з певної теми. Відмінність курсової роботи від реферату полягає в обов'язковій наявності практичної частини, наприклад, спостереження та аналізу циклу шкільних уроків або виховних заходів, вивчення та узагальнення досвіду роботи школи або окремого вчителя над певною проблемою, аналізу шкільних підручників, посібників та інших засобів навчання, оцінки рівня сформованості знань, навичок та вмінь учнів, проведення нескладного експерименту. Студент також може розробити навчально-методичні матеріали (серії та комплекси вправ з формування певних навичок і вмінь, наочні засоби навчання, методичні рекомендації щодо поліпшення процесу навчання тощо), які будуть впроваджені у навчально-виховний процес під час педагогічної практики.

ПРОГРАМА ДОСЛІДЖЕННЯ

Запорукою успішного виконання курсової роботи є добре продумана програма дослідження. Вона складається з двох частин — методологічної й методичної. Методологічна частина містить докладне, чітке й завершене визначення об'єкта, предмета й проблеми дослідження, формулювання його мети, гіпотез і конкретних завдань, методична частина — характеристику методів збирання фактичного матеріалу і способів його обробки та аналізу, опис експериментальної бази дослідження.

Об'єктом дослідження є частина об'єктивної реальності або знань про неї, що створює проблемну ситуацію, на яку спрямовано увагу дослідника.

Предмет дослідження — це певна частина, окремі сторони, властивості або відношення об'єкта. Об'єкт та предмет співвідносяться як загальне і часткове.

Зразки формулювання об'єкта, предмета відповідно до теми дослідження подано в додатку 1 даного посібника.

Проблема курсового дослідження характеризує суперечності між типовим станом предмета дослідження в реальному житті й вимогами до нього. Вона пов'язана з удосконаленням предмета дослідження. Предмет дослідження відбито в темі курсової роботи.

Орієнтовну тематику курсових робіт для студентів спеціальності «Початкова освіта» подано в додатку 2 даного посібника.

Розв'язання проблеми, зазначеної в темі і предметі дослідження, і є метою курсової роботи.

Мета дає уявлення про орієнтовні результати, які мають бути викладені й обґрунтовані в роботі.

Мета роботи конкретизується в її основних завданнях. Як правило, в курсовій роботі формулюють три-чотири таких завдання. Зміст і характер завдань залежать від специфіки роботи, але здебільшого одне із завдань передбачає вивчення сутності, структури, принципів функціонування або розвитку об'єкта, розкриття способів його вдосконалення, а ще — розроблення практичних рекомендацій.

Зразки формулювання мети і завдань дослідження відповідно до мети та предмета дослідження подано в додатку 3 даного посібника.

У практичній частині курсової роботи описується експериментальна частина дослідження, яка може складатися з опису констатувального або формувального експериментів. Обґрунтовується методика дослідження, тобто сукупність та послідовність методів і прийомів, що забезпечують повне й достовірне вирішення поставлених дослідником завдань, містить також кількісну та якісну характеристики експериментальної бази дослідження, опис умов, за яких воно проводилося. У цій частині подаються порівняльні таблиці навченості дітей контрольної та експериментальної груп, таблиці ранжування певних педагогічних явищ, різні види діаграм, що засвідчують динаміку змін у знаннях, уміннях та навичка молодших школярів.

Зразки оформлення таблиць та рисунків до експериментальної частини курсової роботи подано в додатку 4 даного посібника.

СТРУКТУРА, ОБСЯГ І ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота складається з титульного аркуша, змісту, вступу, основної частини, висновків і списку використаних джерел. Вона також має додатки, в яких розміщено додатковий матеріал.

На титульному аркуші мають бути зазначені: назва міністерства, якому підпорядковано вищий навчальний заклад, назва університету чи інституту, назва кафедри, на якій виконано роботу, тема роботи, прізвище, ім'я й по батькові виконавця, прізвище, ініціали, науковий ступінь і посада наукового керівника, а також назва міста й рік виконання роботи (додаток 5).

У змісті, який є остаточно відкоригованим планом курсової роботи, перелічують заголовки всіх її структурних частин у тій послідовності, в якій вони подаються в тексті, і вказують сторінки, на яких вони починаються (додаток 6).

У вступі коротко обґрунтовують вибір теми, її значення та актуальність, висвітлюють сучасний стан дослідження наукової проблеми, якій присвячено роботу, стисло викладають програму дослідження.

Основну частину, як правило, поділяють на теоретичну й практичну. У теоретичній частині дається критичний аналіз опрацьованої студентом наукової літератури та виділяються теоретичні положення, які були вихідними при виконанні практичної частини. У цій частині також обґрунтовується необхідність здійснення певних дослідницьких розвідок. Практична частина містить опис виконання дослідницького завдання та аналіз його результатів.

У висновках стисло, переважно у формі тез або нерозгорнутих, лаконічно сформульованих тверджень, має бути зазначено, що зроблено, яких висновків дійшов студент, подано практичні рекомендації щодо вдосконалення певного аспекту навчально-виховного процесу в школі.

Список використаних джерел містить опрацьовані студентом вітчизняні та зарубіжні праці з основної дисципліни та суміжних з нею наук, на які він посилається у своїй роботі.

Курсова робота може містити додатки з матеріалами анкетування, тестами, контрольними роботами, конспектами уроків та протоколами їх аналізу, творчими роботами учнів, виготовленими студентом навчально-методичними матеріалами, протоколами експерименту тощо.

Обсяг курсової роботи становить приблизно 20—25 сторінок машинописного тексту. На виклад основної частини роботи відводиться, як правило, 18 -20 сторінок, на вступ і висновки — по 2-3 сторінки. Список використаних джерел і додатки до обсягу курсової роботи не зараховуються, хоча вони й мають спільну нумерацію з рештою роботи.

Робота повинна бути грамотно написана й охайно оформлена.

Зброшуровану курсову роботу подають науковому керівникові не пізніше ніж за два тижні до захисту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінювання курсової роботи здійснюється в два етапи. Спочатку з текстом роботи ознайомлюється науковий керівник. Він дає їй попередню оцінку, яка виставляється за чотирибальною системою: відмінно (90-100 балів), добре (70-89 балів), задовільно (50-69 балів), незадовільно (до 49 балів) (додаток 3).

Усі курсові роботи, які були позитивно оцінені науковим керівником, допускаються до захисту. Він проводиться в присутності комісії, до складу якої входять науковий керівник і викладачі відповідної кафедри, та студентів. Комісія виставляє остаточну оцінку за курсову роботу, яка заноситься до залікової книжки, а пізніше — у додаток до диплома. Під час захисту курсової роботи враховується рівень сформованості в студента вміння робити усне наукове повідомлення й давати вичерпні, аргументовані відповіді на запитання членів комісії за темою роботи.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Процес виконання курсової роботи складається з кількох взаємопов'язаних за змістом етапів. Усвідомлення завдань, які мають бути вирішені на різних етапах, дасть уявлення про загальну логіку виконання роботи, дасть змогу скласти добре продуманий план дослідження, налагодити самоконтроль. Проте слід підкреслити: незважаючи на те, що виконання будь-якої курсової роботи охоплює згадані етапи, єдиної, уніфікованої схеми цього процесу не існує. Послідовність дослідницьких кроків зумовлена ступенем складності проблеми, що вивчається, специфікою поставленої мети, характером зібраного фактичного матеріалу тощо. До прикладу, в результаті накопичення фактів під час виконання практичної частини може виникнути потреба повернутися до вже опрацьованих літературних джерел, поглянути на них під новим кутом зору або знайти й проаналізувати додаткову літературу. Розглянемо етапи виконання курсової роботи.

ВИБІР ТЕМИ

Вибір теми є першим і дуже відповідальним етапом виконання курсової роботи, від якого великою мірою залежить її успіх. Тематику курсових робіт розробляє й пропонує студентам кафедра. Вона також призначає наукового керівника, який надає студентові наукові й методичні консультації, контролює виконання роботи й готує висновок про її готовність до захисту. Список тем курсових робіт є досить об'ємним, він охоплює всі найважливіші питання відповідного курсу. Проте студент може просити дозволу писати роботу за власною темою, яка не входить до списку рекомендованих кафедрою, але з якихось причин приваблює його, і з якої він уже має певний науковий матеріал або цікаві міркування. Якщо тема відповідає вимогам щодо тематики курсових робіт, кафедра, звичайно, задовольняє такі прохання.

Вибираючи тему, слід насамперед орієнтуватися на власну зацікавленість тією чи іншою науковою проблемою. Якщо тема приваблює і робота над нею є необхідною ланкою професійної підготовки, виконання курсової роботи може стати захоплюючою справою, в процесі якої можна значно поглибити знання з окремих аспектів методики навчання української мови, з'ясувати своє ставлення до обраної проблеми, набути дослідницьких навичок і вмінь. І навпаки, байдужість до теми зашкодить глибокому розкриттю порушених питань, формуванню власної позиції, виявленню творчого підходу в роботі над темою, що, врешті-решт, позначиться на якості виконання курсової роботи.

Важливо при виборі теми враховувати практичні питання — наявність в бібліотеці навчального закладу літературних джерел, присвячених цій проблемі, необхідних навчально-методичних матеріалів, а також умов для виконання практичної частини.

Слід пам'ятати, що теми курсових робіт не є рівнозначними за складністю. Одні теми потребують дослідження теоретичних питань навчання і виховання, інші мають суто практичний характер. Є теми ширші, які передбачають наявність значного обсягу знань, аналітичних умінь, і вузьчі, що дають

можливість глибоко й докладно дослідити проблему. Є теми всебічно досліджені й висвітлені у великій кількості літературних джерел, такі, що практично не залишають місця для досягнення власного наукового результату, а є недостатньо розроблені або зовсім не розроблені і їх дослідження потребуватиме значних витрат часу й зусиль, самостійності, творчих пошуків, спостережливості, наполегливості, ґрунтовних знань не тільки з відповідної дисципліни, а й із суміжних з нею наук. Отже, вибираючи тему курсової роботи, слід добре зважити власні сили й можливості. Не завадить консультація з науковим керівником, який знає рівень підготовки студента і може порадити, чи варто йому братися за ту чи ту тему.

СКЛАДАННЯ ОРІЄНТОВНОЇ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ГРАФІКА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вибравши тему, слід уважно перечитати літературу до неї, рекомендовану науковим керівником, щоб зрозуміти її смисл і основний результат, а також чітко визначити межі дослідження. Для цього потрібно відповісти на два запитання: 1) про що йтиме мова в курсовій роботі (відповідь на це питання дасть уявлення про об'єкт та предмет дослідження); 2) що саме буде в ній стверджуватися (це питання дасть змогу з'ясувати мету або основний результат роботи). Наприклад, курсова робота «Методика навчання орфографії для вдосконалення вмінь писемного мовлення учнів молодших класів» має бути присвячена навчанню писемного мовлення з огляду на орфографічну грамотність. Проблемою дослідження в цьому випадку буде вдосконалення процесу навчання писемного мовлення. Що саме в цій роботі буде стверджуватися? Те, що існують певні орфографічні правила, які забезпечують правильність сприйняття писемного мовлення. Таку відповідь «підказує» ключове слово заголовка — методика. Отже, вивчення й застосування цих правил на письмі буде головною метою й головним результатом дослідження.

Отже, результатом аналізу теми курсової роботи буде орієнтовне визначення об'єкта, предмета й мети дослідження. У наведеному вище прикладі об'єктом дослідження є процес розвитку мовлення у початкових класах загальноосвітньої школи, а його предметом — технологія або методика навчання орфографічно правильного писемного мовлення молодших школярів.

Завданнями курсової роботи за темою « Система роботи над синонімами та антонімами в молодших класах» можуть бути такі:

- проаналізувати та вивчити наукові засади збагачення мовлення молодших школярів синонімами, антонімами;
- дослідити особливості використання даних лексичних одиниць в сучасній початковій школі;
- скласти методичні рекомендації вчителям початкових класів з проблеми вдосконалення системи роботи над синонімами, антонімами .

Наступний крок — вибір методики дослідження. У дослідженні може бути використана така сукупність методів: аналіз літератури з проблеми, що вивчається; лінгвометодичний аналіз текстів підручників з української мови для певного класу; спостереження за процесом навчання образного мовлення в молодших класах; анкетування учнів для визначення рівнів володіння

синонімами та антонімами; аналіз написаних учнями зв'язних висловлювань з використанням синонімів та антонімів.

Цілком можливо, що орієнтовна програма дослідження, складена студентом, буде далеко не такою вичерпною, як описана нами. У студента можуть виникнути труднощі з визначенням конкретних завдань дослідження, розробленням його методики. Цього не треба боятися, адже визначення предмета й мети, основні завдання і методи дослідження будуть уточнені в процесі вивчення літератури, присвяченої проблемі дослідження. На даному етапі досить накреслити основні орієнтири, які визначатимуть напрямок пошуку, дадуть змогу цілеспрямовано вивчати літературу, позаяк їх відсутність призведе до втрати мети, хаотичного нагромадження не пов'язаного між собою матеріалу.

Через надзвичайну важливість орієнтовної програми її слід обов'язково узгодити з науковим керівником. Під час консультації потрібно з'ясувати, коли має відбутися захист роботи і намітити орієнтовний графік її виконання, визначивши черговість, логічну послідовність та зміст етапів роботи, а також термін їх завершення. Планувати слід таким чином, щоб робота була повністю завершена й подана науковому керівникові не пізніше ніж за два тижні до захисту.

Орієнтовний календарний план виконання курсової роботи та графік її виконання подано в додатку 8 даного посібника.

ДОБІР ЛІТЕРАТУРИ

Після того як тема роботи вибрана й осмислена, потрібно проаналізувати стан розробки визначеної проблеми сучасною наукою та з'ясувати, які методи використовували для її вивчення інші дослідники. Для цього слід насамперед підібрати наукову літературу за темою дослідження.

Студент, який починає написання курсової роботи, зазвичай уже має невеликий список літературних джерел. Це література, рекомендована викладачем до відповідної лекції. Проте цих джерел, як правило, недостатньо для написання курсової роботи. Необхідну літературу студент розшукує самостійно.

Добираючи літературу за темою курсової роботи, слід шукати не тільки праці з теорії проблеми, а й публікації про досвід роботи школи над цією проблемою. Слід також пам'ятати, що, крім інформації, яка безпосередньо стосується теми курсової роботи, слід ознайомитися з літературою зі споріднених спеціальностей, аналіз якої може бути корисним для розробки окремих питань теми.

Наукові праці з теми дослідження можна знайти в бібліотеці та в електронній інформаційній мережі Інтернет.

РОБОТА В БІБЛІОТЕЦІ

Доцільно почати пошук літератури з перегляду бібліотечних і систематичних каталогів, які містять відомості про те, які праці з тієї чи іншої галузі знань є в бібліотеці. Якщо студент працює в обласній бібліотеці, він також може

звернутися до предметного каталогу. В предметних каталогах картки розміщено в алфавітному порядку предметних слів — тем, яким присвячено книжку, так, як це робиться в енциклопедіях.

Слід ознайомитися з систематичною картотекою газетно-журнальних статей, яка є в кожній бібліотеці. Однак такі картотеки відображають далеко не кожену статтю, надруковану в журналах, тому не варто обмежуватися роботою з картотекою. Потрібно переглянути наукові й науково-методичні журнали, в яких можуть бути надруковані наукові праці з теми дослідження («Рідна школа», «Педагогіка і психологія», «Педагогіка», «Початкова школа» тощо). Пошук статей з теми дослідження рекомендуємо починати з перегляду покажчика статей, опублікованих у журналі впродовж певного року. Такий покажчик друкується в кінці останнього номера журналу за кожен рік видання.

Підказати потрібну літературу можуть списки використаної літератури, наведені в кінці журнальних статей і монографій.

Одним із джерел інформації про наукові праці з тієї чи тієї проблеми є бібліографічні покажчики, які видає Книжкова палата України. Студент може скористатися такими виданнями, як «Літопис книг», «Літопис журнальних статей» (розд. 37 «Народна освіта. Виховання. Навчання. Організація дозвілля»), Український реферативний журнал «Джерело» (Серія 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво; розділи «Культура. Наука. Освіта» та «Філософські науки. Психологія»). «Літопис книг» та «Літопис журнальних статей» вміщують бібліографічний опис друкованих видань. Український реферативний журнал «Джерело» також містить реферати.

РОБОТА З ЕЛЕКТРОННИМИ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ

Доступ до мережі Інтернет значно розширює можливості пошуку літературних джерел, зокрема дає змогу знаходити й використовувати публікації в наукових і науково-методичних журналах. Студент, який має можливість працювати в мережі Інтернет, може ознайомитися з текстами дисертацій, авторефератів, наукових статей або наукових повідомлень, які є в бібліотеках України або інших країн, на серверах закордонних університетів, не відходячи від екрана свого комп'ютера. Він може, наприклад, відвідати Національну бібліотеку України ім. В.І.Вернадського (НБУВ), на сервері якої розміщена велика кількість електронних документів у повному текстовому режимі, зокрема повних текстів авторефератів кандидатських дисертацій, опублікованих після 1998 р..

Пошук авторефератів можна здійснювати шляхом введення у відповідний рядок прізвищ авторів дисертаційних робіт, слів із назв і текстів анотацій дисертаційних робіт, шифрів спеціальностей наукових працівників, галузей науки, року публікації автореферату дисертації. Користувач також визначає кількість документів, які будуть виведені на екран. Наприклад, якщо пошук здійснюється за галузями науки, слід натиснути на ліву кнопку «миші» на стрілці вниз у відповідному рядку і, коли на екрані з'явиться вікно з переліком галузей наук, вибрати потрібну галузь, наприклад «Педагогічні науки». Результатом пошуку буде список авторефератів дисертацій з цієї галузі. Вибравши назву автореферату з методики навчання мови, можна ознайомитися з його повним текстом.

СКЛАДАННЯ СПИСКУ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Знайдену друковану літературу та електронні інформаційні ресурси слід одразу записати в окремий зошит або на спеціальні картки. Опис кожного джерела має бути дуже ретельним, точно відповідати загальноприйнятим правилам (додаток 9) зі збереженням потрібної повноти й послідовності. Нехтування цими вимогами призводить до витрат великих зусиль і часу на наступних етапах роботи, коли виникає необхідність повернутися до праці, або в процесі написання тексту курсової роботи.

ВИВЧЕННЯ ДІБРАНИХ ДЖЕРЕЛ

Вивчення літератури доцільно починати з праць загального, оглядового характеру: відповідних розділів підручників і навчальних посібників, у яких матеріал викладено в найбільш доступній формі. Такий підхід дає змогу спочатку ознайомитися з коротким і найбільш загальним викладом теми, зосередити увагу на основних питаннях. Усвідомивши логіку теми, можна переходити до спеціальних, вужчих досліджень.

Вивчення книжки або статті складається з кількох послідовних кроків. Читати наукову працю слід починати із загального ознайомлення з нею, під час якого з'ясовуються її проблематика, основні питання й висновки. Якщо це книжка, слід звернути увагу на титульний лист (де і коли видана), прочитати анотацію, переглянути зміст, який розкриє її побудову й дасть уявлення про зміст її розділів. Потім треба прочитати передмову, де йдеться про призначення книжки, про завдання, поставлені автором, та післямову, в якій викладено висновки дослідження. Якщо вивчається наукова стаття або наукове повідомлення, треба спочатку прочитати резюме, відомості про автора, перший та останній абзаци. Попередній перегляд дасть змогу отримати уявлення про коло питань, що розглядаються в науковій праці, і визначити спосіб подальшої роботи з нею, зокрема вирішити, чи потрібно читати її всю, чи достатньо ознайомитися з окремими розділами, сторінками, що читати передусім.

Чітко визначивши мету вивчення наукової праці, тобто усвідомивши, яку саме інформацію можна отримати в результаті вивчення, можна братися до читання книжки або статті. Під час читання необхідно відділяти головні положення. Читання має супроводжуватися критичним аналізом матеріалу: порівнянням позиції автора праці з міркуваннями інших учених, її аналізом з погляду головних методологічних принципів, аналізом логіки дослідження, обґрунтованості вибору методів дослідження, методичної грамотності проведення дослідження, повноти викладу матеріалу тощо. Якщо книжка або журнал є власністю студента або студент працює з ксерокопією, потрібно читати з олівцем або маркерами різних кольорів, підкреслюючи слова, фрази, виділяючи абзаци і ставлячи проти них умовні позначки або занотовуючи в лаконічній формі свої зауваження.

Якщо в тексті трапляються невідомі або не зовсім зрозумілі терміни, слід з'ясувати їх значення, звернувшись до словників або довідників загального чи

спеціального призначення. Потрібно взяти за правило — не залишати незрозумілим жодного слова, жодної фрази.

Читання наукової праці обов'язково супроводжується записами. По-перше, це дає змогу краще запам'ятати зміст прочитаного. По-друге, ведення записів, якщо воно не є простим переписуванням, сприяє кращому розумінню сутності праці, що вивчається, адже записам передують етапи аналізу, осмислювання, відбору й систематизації матеріалу. Крім того, обмірковування і критичний аналіз прочитаного, які супроводжують ведення записів, є запорукою написання самостійної роботи. Вони не дозволяють збитися на переказ опрацьованих джерел, результатом якого є набір положень, фактів, висновків, пов'язаних між собою лише тематично, дадуть можливість узагальнити опрацьований матеріал, оцінити різні погляди на досліджувану проблему і сформулювати свою думку про неї. Нарешті, записи прочитаного є незамінними під час підготовки тексту курсової роботи, основною частиною якого є критичний аналіз літератури з обраної теми. Здійснення такого аналізу потребує від дослідника високої сумлінності у передачі чужих думок, положень, висновків, адже він не має права перекручувати ці думки або приписувати їх комусь іншому. Ось чому без записів у науковій роботі не обійтися.

Існують різні види записів. Вибір якогось одного з них залежить від мети роботи й характеру джерела.

Найкоротшою формою запису прочитаного є *план* – послідовний перелік питань, які розглядаються в науковій праці. Він може бути простим і розгорнутим. Основне його призначення — допомогти пригадати зміст і структуру книжки або статті.

Є два способи складання плану: один — робота над ним під час читання, другий — складання плану після ознайомлення з книжкою або статтею. У другому випадку план більш послідовний, коротший і дає можливість підсумувати виконану роботу.

Ще одна коротка форма запису — *анотація*, або дуже стислий виклад змісту наукової праці. Анотація пишеться після того як книжка або стаття повністю прочитана і глибоко проаналізована.

На анотацію схоже *резюме*. Крім елементів, які мають бути в анотації, резюме містить елементи попереднього рецензування твору. На відміну від анотації, яка коротко характеризує зміст твору, резюме зосереджується на його висновках і має оцінний характер. Резюме й анотація можуть використовуватися разом з іншими формами запису, наприклад виписками.

Складнішою і досконалішою формою записів є тези, тобто чітко сформульовані основні положення прочитаної праці, переважно без доказів, пояснень та ілюстрацій.

Широковживаними є *виписки* з прочитаного окремих положень, фактів. Їх роблять під час читання або після його завершення у формі цитати або вільного викладу. Якщо виписки роблять у формі *цитат*, то особливу увагу слід зосередити на їх точності, ретельно звірити з оригіналом і обов'язково вказати сторінку, з якої робиться виписка. Слова і фрази, які набрані в цитаті напівжирним шрифтом, у розрядку або курсивом, потрібно відповідно виділити у виписці.

Найдосконалішою формою записів є *конспект*. На відміну від виписок, у яких фіксуються окремі висновки, думки або факти, конспект відображає весь зміст книжки. Він містить тези, що становлять його основу, лаконічні записи роздумів, доказів, фактичного матеріалу та виписки у формі цитат. Ступінь повноти і подробиці конспектування можуть бути різними, але в будь-якому разі, перш ніж почати конспектувати, слід скласти загальне уявлення про твір, добре обдумати й зрозуміти прочитане. При конспектуванні записують лише основні положення праці, їх логічне та фактичне обґрунтування. Конспектувати особливо важливі положення рекомендується словами автора у формі цитат, узявши їх у лапки і зазначивши в дужках сторінку.

Хоч би яку форму записів студент обрав, він має робити їх зрозумілими, короткими і достатньо повними, щоб не довелося вдруге повертатися до першоджерела.

Для записів можна використати спеціальний зошит або окремі картки, що мають розмір половини або цілого стандартного аркуша паперу. Поряд із записом обов'язково вказують джерело (автора, назву праці, місце видання, видавництво, рік видання), сторінку, з якої робиться виписка, а також тему або проблему, до якої відноситься запис. Записи в зошитах легко оформлювати, вони займають мало місця, їх зручно брати з собою, але важко поповнювати новими матеріалами, критичними зауваженнями тощо. Тому значно зручніший конспект, написаний на картках. Із нього легко взяти окремі записи, його можна доповнити новими висновками. Перевага карток над зошитами полягає також у тому, що вони дають змогу класифікувати зібраний матеріал за розділами роботи, що значно полегшує користування ними. Проте ведення записів на окремих аркушах потребує більшої організованості, адже їх можна розсипати, загубити. Картки групують за темами і зберігають у поштових конвертах або в папках, на яких пишуть назву теми та відповідний пункт плану курсової роботи. Якщо виписку з одного джерела зроблено на кількох аркушах, вони мають бути пронумеровані й скріплені.

За будь-якого способу ведення записів слід залишити широкі поля й писати на одному боці аркуша. Це дасть можливість супроводжувати виписки з літератури занотовуванням своїх роздумів і суджень з того чи того питання, робити необхідні помітки і, в разі необхідності, доповнення. Подібні записи роблять на полях або на зворотному боці картки. Пізніше до них можна буде додати спостереження і фактичні дані, одержані в процесі виконання дослідного завдання, які підтверджують або спростовують висновки авторів прочитаних праць. На верхньому полі картки (або сторінки зошита) слід вказати автора, назву праці, місце видання, видавництво, рік видання й сторінку, звідки взято цитований або викладений своїми словами матеріал, а також номер пункту з плану курсової роботи, з яким співвідноситься виписка. Як правило, на кожній картці робиться одна виписка. Проте картка може містити кілька їх, якщо вони стосуються одного питання або теми.

Відразу після того, як працю вивчено й законспектовано, бажано написати на неї критичну рецензію, в якій висвітлити її актуальність, мету і завдання, коротко викласти і критично оцінити теоретичну позицію автора роботи, зіставивши її з теоретичними поглядами інших учених, проаналізувати методику дослідження, особливості викладу, зробити висновки щодо наукової

цінності проаналізованої праці, зазначити те, що може потребувати додаткової перевірки й уточнення, а також те, з чим, на думку рецензента, не можна погодитися. При рецензуванні публікацій, які висвітлюють досвід роботи вчителів, слід виділити ті аспекти проблеми, які вчителі розв'язують успішно, й ті, які викликають труднощі, вказати на типові недоліки, виявлені в роботі, та їх причини.

УТОЧНЕННЯ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ознайомлення з літературою має завершитися її попереднім аналізом, який виявить повноту й глибину її дослідження, головні вимоги до її вивчення, аспекти проблеми, які є предметом полеміки різних дослідників, питання, що чекають свого вирішення, а також оцінить висновки та рекомендації щодо їх розв'язання. Такий аналіз дає змогу ще раз уточнити об'єкт, предмет, мету і конкретні завдання.

Після опрацювання джерельної бази уточнюється методика дослідження: з'ясовується, яка сукупність методів найкраще відповідає меті й завданням курсової роботи, визначається процес і техніка його виконання, готуються необхідні матеріали та обладнання (анкети, бланки для відповідей, папір, технічні засоби тощо), вибираються методи обробки та аналізу отриманих даних.

Завдання автора роботи полягає не в тому, щоб формально використати відомі йому методи, а в тому, щоб визначити оптимальний їх набір. Зробити це студентові, який не має досвіду ні розробки, ні застосування конкретних методик, досить важко. Тому слід дуже уважно ознайомитись із характеристикою різних методів наукового дослідження та способів підвищення ефективності їх застосування (див. список рекомендованої літератури). Слід зважити на власні можливості, практичний досвід, наявність або брак навичок безпосереднього спілкування з дітьми певного віку, вміння викликати людей на відверту розмову, а також зацікавленість в опануванні тим чи тим методом дослідження. Крім того, автор курсової роботи може скористатися методикою дослідження, описаною у вивченій ним літературі. Звичайно, посилання на автора методики є обов'язковим.

Уточнений варіант програми дослідження слід погодити з науковим керівником. На цій самій консультації потрібно з'ясувати, в якій школі і в якому класі виконуватиметься практична частина.

ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ

Мета практичної частини роботи — отримати конкретні дані про стан навчального або виховного процесу в конкретному навчальному закладі.

Виконання практичної частини роботи складається з трьох етапів, що відрізняються завданнями, які вирішуються на кожному з них. Опишемо ці етапи.

Найважливіша мета дослідника на першому етапі — зібрати факти і матеріали. Для цього використовують такі методи, як анкетування, спостереження, бесіда, аналіз продуктів діяльності, тестування, нескладний

експеримент. Через відсутність у студента досвіду їх використання можна рекомендувати спочатку випробувати розроблену ним методику на 2-3-х учнях. Такий підхід має кілька переваг. По-перше, відразу стає зрозуміло, наскільки вдало розроблено методику дослідження. По-друге, проаналізувавши результати випробувань, можна внести корективи у зміст або процес виконання дослідження до того, як у ньому братиме участь більша частина учнів. По-третє, студент дістає можливість набути певного попереднього досвіду застосування методики.

З самого початку дослідження слід установити певний порядок обліку отриманих даних і ведення записів спостережень і суворо дотримуватися його. Це можна робити у спеціальному зошиті або на картках розбірливим почерком на одному боці аркуша, залишаючи широкі поля для нотаток.

Зібраний емпіричний матеріал слід проаналізувати з погляду загальної мети курсової роботи і конкретних її результатів, використовуючи методи якісного та кількісного аналізу, наприклад, з'ясувати динаміку змін об'єкта, провести класифікацію фактів, їх порівняння й узагальнення. Аналізувати слід як позитивні результати, так і помилки та невдачі.

На підставі аналізу формулюються попередні висновки, які мають містити чіткі відповіді на поставлені в дослідженні завдання. Роблять також висновки щодо підтвердження або спростування гіпотези. Нарешті, слід порівняти одержані емпіричні дані з тими, які наводяться в науковій літературі.

НАПИСАННЯ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Після того як опрацьовано літературні джерела й виконано практичну частину роботи, можна братися до написання тексту.

Підготовка рукопису курсової роботи — це копіткий процес, що передбачає складання плану курсової роботи, підготовку чорнового рукопису, редагування тексту, і потребує великої зосередженості, часу й напруженої праці. Помиляється той, хто вважає, що головне — зібрати матеріал, а літературне оформлення здобутих результатів — справа 1-2 днів. Досконалий у стилістичному й мовному відношенні текст, для якого характерні чіткість побудови, логічність і послідовність викладу, переконлива аргументація, точність і лаконічність формулювань, конкретність і доказовість висновків, обґрунтованість рекомендацій, є, як правило, результатом багаторазових виправлень і переписувань чорнового варіанту. Перш ніж братися за ручку або сідати за комп'ютер, рекомендується переглянути 2-3 наукові праці, зосередивши увагу на структурі наукового твору, системі доказів автора, послідовності й способах викладу матеріалу, використаних мовних засобах і технічному оформленні праці. Це істотно полегшить роботу над рукописом.

СКЛАДАННЯ ПЛАНУ КУРСОВОГО ТВОРУ

Робота над рукописом починається з аналізу зібраних матеріалів. Слід критично оцінити свої записи, зроблені на попередніх етапах роботи: виписки, конспекти, щоденники, власні зауваження й думки, критичні рецензії, протоколи експериментів тощо, визначити тезу або концепцію всієї роботи, вибрати те, що сприяє розв'язанню поставлених у курсовій роботі завдань і систематизувати вибрану інформацію. В жодному разі не слід намагатися

«втиснути» в рукопис увесь зібраний матеріал, що може значно знизити цінність роботи. Проте не треба вважати «зайвий» матеріал марнуванням часу. Великий обсяг опрацьованих студентом джерел, зібраний емпіричний матеріал збагачують світогляд, дають змогу окреслити межі вибраної теми, визначити власну позицію.

Після того як потрібний матеріал дібрано й систематизовано, складається детальний план курсової роботи. Це непросте і відповідальне завдання. Від того, наскільки виваженим буде план, залежить, чи вдасться створити цілісну, логічно витриману й послідовну роботу, вільну від повторів і суперечливих суджень. План, який у завершній курсовій роботі стане її змістом, буде своєрідною візитною карткою роботи і дасть можливість з одного погляду визначити, наскільки глибоко студент знає матеріал.

Розгляньмо вимоги, яким має відповідати план. Назви розділів роботи не повинні виходити за межі теми, мають відповідати її формулюванню. Проте не можна припускати, щоб назва розділу збігалася з назвою курсової роботи. Назва кожного розділу конкретизує тему, розкриває один з її аспектів. Узяті разом, вони мають вичерпувати її. Ці вимоги також визначають назву та зміст підрозділів кожного розділу.

Ось який вигляд може мати план курсової роботи з теми «Формування навичок усвідомленого читання в молодших школярів».

Розділ 1. Наукові основи формування навичок усвідомленого читання.

- 1.1 Лінгводидактичні основи формування навичок усвідомленого читання.
- 1.2 Психофізіологічні особливості молодших школярів щодо формування навичок усвідомленого читання.
- 1.3 Сучасний стан роботи з формування навичок усвідомленого читання в 4 класі.

Розділ 2. Експериментальна робота з формування навичок усвідомленого читання.

- 2.1 Система експериментальних вправ з формування навичок усвідомленого читання.
- 2.2 Реалізація експериментальної роботи з формування навичок усвідомленого читання на уроках в початковій школі.
- 2.3 Порівняльний аналіз результатів констатувального і підсумкового зрізів.

Після того як складений студентом план курсової роботи затвердив науковий керівник, починається робота над чорновим рукописом.

ПІДГОТОВКА ЧОРНОВОГО РУКОПISУ

Роботу над чорновим рукописом починають із компонування основної частини, потім пишуть висновки і, в останню чергу, вступ.

Писати слід розбірливим почерком на одному боці стандартних аркушів, залишаючи широкі, до 1/4 аркуша, поля та досить широку відстань між рядками, що дасть змогу робити необхідні вставки, вилучати непотрібні частини тексту або перекомпоновувати матеріал, не переписуючи всієї роботи. Під час написання тексту слід одразу робити попередню нумерацію сторінок.

Кожна частина пишеться спочатку начорно відповідно до складеного плану. Найголовніше на цьому етапі — зафіксувати основні думки, систему доказів, не втрачаючи логіки викладу.

Готовий чорновий варіант відкладають на два-три дні і тільки після цього перевіряють і критично оцінюють його загальний зміст. Відкоригований чорновий рукопис з необхідними правками показують науковому керівнику. Якщо він схвалив його, можна починати детальне шліфування тексту, намагаючись з'ясувати, чи вдалось автору з достатньою повнотою, точно і доступно передати основні ідеї, методи, висновки і рекомендації.

РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТУ

На відміну від попереднього етапу, на якому увагу було зосереджено на загальному змісті роботи, під час редагування перевіряється і критично оцінюється її літературне оформлення. Спочатку слід скоротити другорядний матеріал, поліпшити композицію курсової роботи, перевірити, як обґрунтовано висновки, чи логічно пов'язані висловлювані ідеї, чи немає повторів, чи послідовно викладено матеріал, визначити доцільність використання й місце в рукописі таблиць і малюнків. Після цього вдосконалюється стиль, перевіряється граматики, орфографія й пунктуація, звіряються посилання. Наприкінці роботи над рукописом остаточно коригується зміст, узгоджуються заголовки в змісті й тексті, складається список використаних джерел.

Під час редагування рукопису доцільно користуватися коректурними знаками.

РОБОТА НАД СТИЛЕМ

Мова наукової праці свідчить про культуру писемного мовлення її автора, отже, слід подбати про те, щоб мова курсової роботи повністю відповідала нормам сучасної української літературної мови і забезпечувала яскраве і водночас логічно точне вираження думок, суджень, положень, визначень і доказів автора.

Наукове писемне мовлення має свої особливості, які слід враховувати, працюючи над текстом курсової роботи. Це об'єктивність, точність, ясність, лаконічність вираження думок, логічність. Ці ознаки зумовлюють вибір мовних засобів.

Об'єктивності досягають високим ступенем безособовості, відсутністю суб'єктивно-оцінних моментів у викладі, зокрема в доборі лексики, синтаксичній будові. У науковому писемному мовленні рідко використовується особовий займенник першої особи однини «я». Виклад, як правило, ведеться від третьої особи. Широко використовують також безособові речення, пасивні звороти, зворотні дієслова. Допускається вживання авторського «ми», проте воно має узагальнений, а часом і умовний характер. Наведімо кілька прикладів.

- На попередньому етапі цієї роботи було проаналізовано класифікації уроків української мови, які існують у вітчизняній методиці;
- Автор умовно виділив три рівні навченості: репродуктивний, репродуктивно-продуктивний і продуктивний;
- Для проведення контрольних замірів знань з розвитку зв'язного мовлення

було підготовлено по два варіанти контрольних робіт;

- Оцінювання відповідей на поставлені запитання здійснювали за...
- Для контрольного заміру було зроблено репрезентативну вибірку...
- Зміст навчання мови ми розглядаємо...
- Наш підхід до визначення рівня комунікативної компетенції дає змогу...

Виразність викладу, чіткість передачі інформації забезпечуються точним добором слів, правильним використанням термінів, відсутністю суперечностей в аргументації, документацією тверджень, наявністю таблиць, схем тощо.

Інформативна насиченість, лаконічність тексту досягається добором спеціальних синтаксичних структур, часто стандартизованих. Для наукового мовлення характерним є вживання складносурядних речень, зокрема з причиновим та наслідковим зв'язком, відокремлених зворотів (особливо дієприкметникових), вставних і вставлених конструкцій.

Логічний характер наукового мовлення визначає широке вживання засобів логічного членування тексту й виділення окремих слів або їх груп. Це, з одного боку, прийоми зовнішнього оформлення тексту — поділ його на частини, розділи, параграфи, з іншого — чітко виявлені причиново-наслідкові зв'язки між повідомлюваними фактами (ці зв'язки можуть виражатися у межах як одного речення, так і всієї роботи), власне мовні засоби.

РУБРИКАЦІЯ ТЕКСТУ

Під рубрикацією тексту маємо на увазі графічний поділ тексту на складові частини — абзаци, підрозділи, розділи тощо. Рубрикація є зовнішнім вираженням композиційної структури тексту. Вона відіграє важливу роль у його сприйнятті: розкриває будову тексту, взаємозв'язок його окремих частин, попереджає, про що йтиметься, дає можливість швидко відшукати потрібний матеріал.

Найпростішою рубрикацією є абзац, тобто кілька речень, які мають спільний предмет викладу і починаються з відступу вправо на початку першого рядка. Абзац завжди є внутрішньо замкнутою смисловою одиницею. Перехід до нового абзацу — це перехід до нової думки.

Іноді абзац складається з одного речення, якщо цьому реченню надають особливого значення.

У структурі абзацу можна виокремити три частини. У першій частині, або зачині (здебільшого це перше речення абзацу), формулюється тема абзацу. Середня частина містить розвиток теми: висловлена в зачині ідея підтверджується аргументами, доказами, прикладами, цитатами тощо. В останній частині — останньому реченні абзацу — робиться висновок із сказаного.

Працюючи над абзацом, слід звертати увагу на засоби зв'язку між абзацом і попереднім або наступним текстом, між реченнями всередині абзацу.

Більшими за абзац рубриками курсової роботи є підрозділ і розділ. Їхня структура подібна до структури абзацу. Вони також складаються із зачину, основної частини та висновків. Для поєднання цих складових частин тексту використовуються ті самі засоби зв'язку, що й для поєднання речень усередині абзацу.

РЕДАГУВАННЯ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Редагування заголовків

Важливий засіб рубрикації тексту — заголовки і підзаголовки. Слід упевнитися в тому, що назва курсової роботи, заголовки її розділів і підрозділів адекватно передають зміст відповідної частини тексту і є логічно повноцінними, тобто недвозначними, несуперечливими, а в заголовках, які підпорядковуються, не повторюється те, про що вже йшлося у підпорядковуючому заголовку.

Як правило, заголовок виражається словосполученням у функції іменника. Він має бути лаконічним і містити відповіді на два запитання: про що йдеться в тексті? та що в ньому стверджується?

У кінці заголовка знаки пунктуації не ставлять.

Цитування першоджерел

Цитати — дослівні уривки з використаних джерел — використовуються в курсовій роботі для обґрунтування, підтвердження або доповнення авторських аргументів, висновків або положень та для критичного аналізу літературних джерел. Для цитування, як правило, беруть уривок, який містить у собі логічно завершену думку. Рідше цитують частину фрази або окремі слова.

Текст цитати береться в лапки і наводиться без жодних змін, зі збереженням особливостей авторського написання, зокрема орфографії, пунктуації й шрифтових виділень. Відхиленнями від цього правила можуть бути:

- 1) пропуски окремих слів і фраз, за умови, що думку автора не буде спотворено, а пропуск буде позначено трьома крапками (при цьому розділові знаки, що стояли перед або після випущеного тексту, не зберігаються);
- 2) зміна відмінка слова для підпорядкування його синтаксичній будові фрази, частиною якої вона є.

Не можна об'єднувати в одній цитаті кілька виписок, узятих з різних частин джерела, навіть якщо ці виписки логічно пов'язані між собою. Кожна така виписка повинна бути оформлена як окрема цитата.

Якщо цитата повністю відтворює речення тексту, який цитується, вона починається з великої букви, якщо тільки не є частиною речення автора курсової роботи. Цитата, яка є складовою частиною авторського речення, починається з маленької букви, навіть якщо у використаному джерелі вона починається з великої. Якщо цитата відтворює тільки частину речення цитованого тексту, то перед лапками ставлять три крапки.

Цитата на початку речення має починатися з великої букви, навіть якщо перше цитоване слово написано у використаному джерелі з маленької букви.

БІБЛОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Як було зазначено, кожна цитата або думка, запозичена з праці іншого автора, має обов'язково супроводжуватися посиланням на використане джерело. Аналогічне посилання є обов'язковим і тоді, коли використовуються цифри, факти, схеми тощо.

Посилання, вміщене поряд із описом загального змісту праці, її провідної думки, має порядковий номер відповідного джерела в списку використаних

джерел. У тексті цей номер пишуть у квадратних дужках, наприклад [1], або, якщо посилання робиться на кілька праць, [1—3]. Посилання, яке супроводжує цитату або переказ конкретної думки, аргумент, цифрові дані тощо, має складатися з номера відповідного джерела і номера сторінки, з якої взято цитату або аргумент, наприклад [1, с. 54] або [1, с. 23—26]. Якщо на одній сторінці наводиться кілька посилань на одне й те саме джерело, тоді в другому і наступних посиланнях замість номера джерела пишуть «Там само» і, якщо потрібно, номер сторінки, на яку роблять посилання, наприклад [Там само. — С. 16].

ТАБЛИЦІ

Таблиця суттєво полегшує сприймання тексту, насиченого однорідними відомостями, переважно цифровими показниками. В таблиці матеріал подається систематизовано, цифри висуваються на перший план, слова не повторюються, тому таблиці широко використовують у наукових текстах.

Таблиці включають такі елементи: 1) нумераційний заголовок, в якому вказується порядковий номер таблиці; 2) тематичний заголовок, в якому формулюється зміст; 3) заголовки граф таблиці (головка); 4) основну частину, яка складається з боковика (або заголовків рядків) і прографки. Вертикальні ряди в таблиці називають графами або колонками, горизонтальні — рядками. Усі графи й боковик повинні мати заголовки. Заголовок графи стосується всіх даних цієї графи, заголовок рядка — усіх даних цього рядка.

У правому верхньому кутку над таблицею пишуть слово «Таблиця» і вказують її номер.

Нижче подаємо зразок оформлення таблиці.

Таблиця 2. 3

Рівні навчальних досягнень учнів щодо вміння складати діалоги (підсумковий зріз)

Рівні навчальних досягнень учнів	Тема 1. Побудова речень. Навчальний діалог		Тема2. Вправління у розташуванні слів за абеткою. Навчальний діалог.		Тема 3. Звуко - буквенний аналіз слів. Побудова діалогу.		Тема4. Закріплення знань про речення. Контрольна робота: складання діалогу	
	К Г	Е Г	К Г	Е Г	К Г	Е Г	К Г	Е Г
Високий	3%	6%	10%	15%	20%	28%	30%	45%
Достатній	47%	58%	35%	40%	45%	50%	43%	45%
Середній	40%	30%	25%	35%	25%	15%	23%	8%
Низький	10%	6%	30%	15%	10%	7%	4%	2%

Порядкова нумерація таблиць може бути наскрізною або в межах розділу. Якщо використовується наскрізна нумерація, порядковий номер таблиці складається з однієї цифри: Таблиця 3. Якщо ж таблиці нумерують в межах розділу, номер складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, розділених крапкою: Таблиця 2.4 (четверта таблиця другого розділу). Нижче, посередині, розміщують тематичний заголовок. Він має бути коротким і повністю передавати зміст таблиці. Тематичний заголовок не підкреслюють, але його можна виділити напівжирним шрифтом. Текст у головках таблиць розміщують горизонтально.

Якщо в роботі одна таблиця, її не нумерують. Заголовок таблиці й заголовки граф пишуться з великої літери. Підзаголовки, які складають одне речення з текстом заголовка, пишуть з малої літери. Підзаголовки, які мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків знаки пунктуації не ставлять.

Складаючи заголовки, потрібно стежити за тим, щоб інформація у заголовках і підзаголовках не повторювалась. Якщо повторення має місце, слід повторювані слова винести у загальний заголовок.

Якщо в певній графі таблиці є текст, що повторюється, і цей текст складається з одного слова, а повторювані слова стоять одне під одним, друге і наступні слова можна замінити лапками. Якщо ж повторюваний текст складається з двох або більше слів, то при першому повторенні його заміняють словами «те саме», а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, знаків, символів, які повторюються, не прийнято. Якщо в будь-якому рядку таблиці не подають цифр, у ньому ставлять прочерк.

У таблиці не повинно бути зайвих елементів. Такими у більшості таблиць є графа «Номер по порядку» і графа з нумерацією рядків. Ці графи потрібні тільки тоді, коли таблиця складна і в тексті є посилання на різні графи і рядки таблиці.

Якщо таблиця містить велику кількість рядків, її можна перенести на наступний аркуш. У цьому випадку нумераційний та тематичний заголовки вказують один раз над першою частиною таблиці, а над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і номер таблиці, наприклад «Продовження табл. 1.2».

Таблицю розміщують після першої згадки про неї в тексті так, щоб її можна було читати, не перевертаючи роботу, або повернувши її за годинниковою стрілкою.

У тексті посилання на таблиці подають у скороченому вигляді: табл. 4; табл. 2.3. Винятком є роботи, в яких лише одна таблиця. В таких випадках для посилання на таблицю в тексті слово «таблиця» подають повністю. Наведімо кілька прикладів посилань:

- Як можна побачити з табл. 2.5, дівчатка загалом краще впоралися із завданням, ніж хлопчики.
- У табл. 1.1 наведено приклад системи розумових операцій за Б. Блумом.
- Перевіряючи дану роботу, доцільно зробити поелементний аналіз відповідей учнів (табл. 2).
- Для виставлення оцінок автор користувався критеріями, зазначеними в табл. 2.1.

Повторні посилання на таблицю починаються зі слова «дивись», яке пишеться скорочено, наприклад «див. табл. 2.4».

ІЛЮСТРАЦІЇ

Основні види ілюстрацій, які можуть бути використані в курсовій роботі, це рисунок, схема, діаграма, графік, малюнок. Усі ілюстрації мають бути пов'язані тільки з основним змістом тексту, тому їх розміщують безпосередньо після того, де вони згадуються вперше або на наступній сторінці.

До кожної ілюстрації має бути зроблене відповідне пояснення у підпису до ілюстрації та в тексті. Бажано, щоб пояснення до ілюстрації в тексті роботи не було простим повторенням того, що міститься в підпису. Підпис до ілюстрації розташовують безпосередньо під нею. Перед підписом пишуть слово «Рис.» і порядковий номер ілюстрації. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою, наприклад «рис. 2.3» (третій рисунок другого розділу). Якщо в роботі одна ілюстрація, її нумерують за загальними правилами. Повторне посилання на ілюстрацію починається зі слова «дивись», наприклад «див. рис. 2».

Текст відредагованої курсової роботи слід писати акуратним, чітким почерком чи за допомогою комп'ютера на одній стороні стандартних аркушів білого паперу форматом А-4. Якщо роботу друкують за допомогою комп'ютера, використовують шрифт Times New Roman текстового редактора, розмір 14, з полуторним міжрядковим інтервалом. Кожна сторінка друкованої курсової роботи має містити приблизно 28-30 рядків. Навколо тексту залишають поля таких розмірів: зліва — не менше 30 мм, справа — не менше 10 мм, знизу й зверху — не менше 20 мм.

Сторінки мають бути пронумеровані. Першою є титульна сторінка, але на ній номер сторінки не ставиться. Нумерувати починають з другої сторінки. Цифру, яка означає номер сторінки, ставлять у правому верхньому кутку сторінки без крапки.

У виняткових випадках, якщо виникла необхідність додати сторінки вже після того як пронумеровано сторінки рукопису, слід на сторінці, яка додається, повторити номер попередньої сторінки і додати до нього індекс «а», на наступній сторінці — індекс «б» і т. д. Це дасть змогу не переробляти всю нумерацію сторінок.

Кожний розділ роботи починається з нової сторінки. Це також стосується вступу, висновків, списку літератури, додатків. На верхньому полі сторінки обов'язково вказується назва відповідної частини роботи (вступ, висновки тощо) або порядковий номер і назва розділу.

Робота повинна мати правильно оформлені заголовки і підзаголовки. Заголовки окремих структурних частин роботи, розділів і підрозділів розміщують на окремих рядках, залишаючи між заголовками і текстом або заголовком підрозділу три міжрядкових інтервали. Заголовки структурних частин роботи і розділів пишуть з абзацу великими буквами, а заголовки підрозділів — малими (крім першої великої букви), теж з абзацу. Крапка в кінці

заголовок не ставиться. Переносити слова у заголовку, підкреслювати їх не можна.

Такі структурні частини курсової роботи, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера, а розділи і підрозділи, як правило, нумерують арабськими цифрами. Крапка після номера розділу ставиться тільки в тому випадку, коли далі йде заголовок. Якщо заголовок розділу пишеться з нового рядка, крапку після номера розділу не ставлять. Порівняйте:

- Розділ 1. Психолінгвістичні особливості навчання аудіювання
- Розділ 1

Психолінгвістичні особливості навчання аудіювання

Підрозділи нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з двох цифр: перша є номером розділу, до якого входить підрозділ, а друга — номером підрозділу. Цифри розділяють крапкою. В кінці номера підрозділу також ставлять крапку, після якої в тому самому рядку друкують заголовок підрозділу. Наприклад:

1.1. Психофізіологічні механізми аудіювання

Абзацний відступ у друкованому тексті дорівнює п'яти знакам.

Таблиці та ілюстрації розміщують на стандартних аркушах паперу або наклеюють на них. Підписи та роз'яснення розміщують поряд з ними, на цьому ж боці аркуша.

Після переписування або передрукування рукопису слід вичитати текст і виправити помилки — граматичні, орфографічні й пунктуаційні. Особливо ретельно необхідно вивірити фактичний матеріал, цитати, посилання, бібліографічні дані. Слід також упевнитися в тому, що заголовки і підзаголовки у змісті подано в тій самій послідовності й тому словесному формулюванні, в якому вони наводяться в тексті роботи, і починаються на зазначених у змісті сторінках. Знайдені помилки акуратно виправляють (підчищають або зафарбовують білилами «штрих»), після чого вдрукують або вписують новий текст ручкою відповідного кольору. Допускається не більше двох подібних виправлень на сторінці. Якщо їх більше, сторінку слід передрукувати. Остаточну вчитку рукопису краще робити після дво- або триденного відпочинку, який дає можливість побачити рукопис «свіжим поглядом». Добре, якщо крім автора роботу прочитає ще хтось.

Упевнившись, що переписаний або передрукований рукопис не має поміток, плям, а його сторінки розміщені у правильній послідовності, рукопис брошурують і подають науковому керівникові.

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Студент, який прагне одержати високу оцінку за курсову роботу, повинен ретельно підготуватися до захисту.

Підготовка до захисту — відповідальна справа, адже успішність виступу на захисті серйозно впливає на остаточну оцінку за виконання курсової роботи.

Підготовка до захисту складається з кількох етапів: 1/ планування і написання повідомлення; 2/ критична оцінка готового тексту. Репетиція

виступу; 3/ тимчасовий відхід від теми, для того щоб вона вклалась у пам'яті, остаточно викристалізувалась.

Першим етапом є підготовка тексту усного повідомлення. Наявність написаного тексту — це необхідність, продиктована суворим регламентом захисту.

Структурно текст усного повідомлення складається з трьох логічно взаємопов'язаних частин, кожна з яких є самостійним смисловим блоком.

У першій — вступній частині — називається тема роботи, коротко висвітлюється сучасний стан розробки наукової проблеми, якій присвячено роботу, визначається об'єкт, предмет, мета, конкретні завдання і методи дослідження, стисло описується структура роботи.

Середня частина, найбільша за обсягом, присвячена результатам дослідження та їх інтерпретації. Слід коротко доповісти, як поетапно просувалися в дослідженні проблеми і яке нове знання отримали в результаті виконання кожного з поставлених завдань.

У заключній частині подано загальні висновки і практичні рекомендації.

У виступі мають бути чітко позначені початок і кінець повідомлення і прозвучати подяка присутнім за увагу. Загальний обсяг тексту усного повідомлення не повинен перевищувати 3-4 сторінок, надрукованих через два міжрядкові інтервали.

Запропонована в додатку структура виступу є загальною. Вона може бути конкретизована, змінена залежно від особливостей і змісту роботи (додаток).

До тексту виступу можна підготувати ілюстративні матеріали (схеми, таблиці). Вони мають допомогти успішно викласти мету дослідження, його методикку й основні результати. Якщо студент вирішив використати такі матеріали, йому слід обов'язково включити в текст повідомлення посилання на них. Ілюстративні матеріали, про які в усному повідомленні не сказано й слова, лише погіршать враження від виступу.

Оскільки текст виступу сприйматиметься на слух, його слід критично оцінити й максимально наблизити до усного мовлення. Для цього потрібно внести такі поправки:

- 1) довгі речення по можливості замінити короткими;
- 2) у «ключових позиціях» тексту ввести звертання до слухачів, покликані активізувати їхню увагу, наприклад: «Як ви знаєте...»;
- 3) в окремих місцях доповіді замість розповідних речень ввести запитання й відповіді, наприклад: «Чи правильна така думка?»;
- 4) виразити словами смислові зв'язки між частинами доповіді, наприклад: «Далі перейдімо до розгляду...», «Наступна проблема...», «І ще одне...»;
- 5) замінити дієприслівникові та дієприкметникові звороти окремими реченнями з дієслівними формами.

Усі ці поправки пожвавлюють виклад, полегшують сприйняття усного повідомлення слухачами.

Коли доповідь готова, слід позначити в тексті паузи й ті місця, які студент переказуватиме своїми словами. Після цього текст доповіді слід кілька разів прочитати вголос. З одного боку, це дасть змогу ще раз критично оцінити текст і точно визначити, скільки часу займатиме повідомлення, а з другого — психологічно підготуватися до виступу. Корисно провести своєрідну репетицію

доповіді у присутності друзів або записати своє повідомлення на магнітофон. Не варто відкладати це на останній день. Слід закінчити цю роботу за день-два до захисту і зробити перерву, для того щоб повідомлення остаточно вклалось у пам'яті, викристалізувалось.

Захист курсової роботи відбувається у встановлений кафедрою термін у присутності студентів і комісії, до складу якої входять науковий керівник і викладачі кафедри, на якій виконано роботу. На захисті студент повинен у 10-15-хвилинному виступі викласти мотиви вибору теми, мету роботи, її основний зміст, висновки і рекомендації щодо вдосконалення навчально-виховного процесу і після цього відповісти на запитання членів комісії та присутніх. Потім науковий керівник виголошує відгук на роботу. Інші члени комісії та присутні студенти можуть дати оцінку роботи у своїх виступах, після яких студенту надається можливість відповісти на всі зауваження, які прозвучали у відгуку та виступах присутніх.

Оцінка за курсову роботу обговорюється на закритому засіданні комісії й оголошується головою комісії на відкритому засіданні у присутності членів комісії та студентів. В оцінці роботи враховуються не тільки висновки наукового керівника, а й виступ студента на захисті, наскільки він володіє матеріалом дослідження та вміє відстоювати свої думки і висновки. Успішний виступ залежить не тільки від наявності добре продуманого тексту чи того, як добре студент знає текст, а й від того, як цей текст прочитано, від манери триматися, характеру відповідей на запитання членів комісії та присутніх. Під час захисту слід говорити ясно, спокійно, впевнено, граматично правильно, виразно, дотримуючись літературної вимови. Студент, який поспішає, «ковтаючи» закінчення, або говорить тихо й нерозбірливо, справляє погане враження. Не краще враження залишає і той, хто не може відірватися від тексту й через це не бачить слухачів, не відчуває їхньої реакції.

Відповіді на запитання мають бути короткими і по суті. Перш ніж відповідати, слід уважно вислухати запитання. Якщо воно незрозуміле, потрібно попросити уточнити його.

Кількість і характер запитань на захисті курсової роботи значною мірою залежать від успішності виступу. Як правило, велика кількість запитань виникає у членів комісії тоді, коли з доповіді не зрозуміло, що повинен був зробити автор або що він зробив. Отже, підготувавши добре структуроване, ґрунтовне повідомлення, студент зменшує кількість можливих запитань.

Під час підготовки до захисту слід враховувати, що коло запитань, які можуть поставити члени комісії, може бути ширшим за тему курсової роботи, адже на захисті з'ясовується не тільки рівень орієнтації в темі дослідження, а й рівень загальної підготовки з дисципліни.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований: Дидактический аспект. — М.: Педагогика, 1982. - 192 с.

Розглянуто питання організації педагогічного дослідження. Описано основні методи наукових досліджень у дидактиці та способи підвищення ефективності їх застосування. Подано рекомендації щодо впровадження результатів педагогічного дослідження в навчально-виховний процес у школі. Стане в пригоді на етапі розробки програми дослідження.

2. Валеев Г. Х. Гипотеза педагогического исследования // Педагогика. - 1999. - № 5. - С. 22-26.

Описано методологічні вимоги до педагогічного дослідження, проаналізовано види педагогічних гіпотез. Стане у пригоді на етапі розробки програми дослідження.

3. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. - К.: Либідь, 1995. - 192 с

Подано слова української літературної мови, в наголошенні яких найімовірніше трапляються утруднення. Словник-довідник також виконує й правописні функції. Стане у пригоді на етапі підготовки до захисту курсової роботи, а також під час її редагування.

4. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. — К.: Вища шк., 1995. — 319 с.

Розглянуто складні випадки українського літературного слововживання. Подано стислі поради, які саме словосполучення найдоцільніше вживати для передачі потрібного змісту, зроблено певні застереження щодо неправильного або невдалого використання окремих слів у певних значеннях. Стане у пригоді під час редагування курсової роботи.

5. Загвязинский В. И. Методология и методика дидактического исследования. — М.: Педагогика, 1982. — 160 с.

Розглянуто основні методологічні принципи дидактичного дослідження, його логіку, основні етапи й методи, які використовуються на емпіричному і теоретичному рівнях дослідження. Допоможе правильно побудувати дослідження.

6. Ізюмов О. Практичний російсько-український словник. — К.:Т-во «Знання» України, 1992. - 176 с

Вміщено слова, у перекладі яких українською мовою найчастіше допускаються помилки. Стисло викладено правила правопису. Добра підмога російськомовним студентам на етапі написання тексту курсової роботи та підготовки до її захисту.

7. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці. - К.: Наук, думка, 1999. — 215 с

Розглянуто методологічні принципи психолого-педагогічних досліджень. Докладно описано експериментальні й позаекспериментальні методи дослідження, подано рекомендації щодо їх використання. Допоможе під час розробки програми дослідження.

8. Орфографічний словник української мови: Близько 125 тис. слів / Уклад.: С. І. Головащук та ін. — К.: Довіра, 1999. — 989 с

Відображено сучасний стан розвитку всіх сфер літературної мови, а також найновіші запозичення. Незамінний під час роботи над текстом курсової роботи.

9. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. — Л : Фенікс 1996. - 368 с

ДОДАТКИ

Додаток 1

ВРАЗКИ ФОРМУЛЮВАННЯ ОБ'ЄКТА, ПРЕДМЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Тема дослідження: Перспективність і наступність між дошкільною та шкільною ланками освіти у підготовці дітей до навчання грамоти

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки до навчання грамоти на засадах принципів наступності і перспективності.

Об'єкт дослідження - процес підготовки до навчання грамоти.

2. Тема дослідження : Формування мотиваційного компонента навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках рідної мови.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування мотивів навчальної діяльності молодших школярів на уроках рідної мови.

Об'єкт дослідження - процес формування мотивів навчальної діяльності молодших школярів.

3. Тема дослідження: Методи розвитку творчих літературних здібностей молодших школярів

Предмет дослідження – процес розвитку творчих літературних здібностей молодших школярів засобами інтерактивних технологій.

Об'єкт дослідження - навчально-мовленнєва діяльність молодших школярів.

4. Тема дослідження: Система творчих вправ як засіб розвитку монологічного мовлення молодших школярів

Предмет дослідження – творчі вправи як засіб розвитку монологічного мовлення молодших школярів.

Об'єкт дослідження – розвиток монологічного мовлення.

Додаток 2**ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»****1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ**

1. Методика ознайомлення першокласників з фонетичними одиницями (звуки мовлення, приголосні, тверді, м'які, склад, наголос, наголошений склад).
2. Методика здійснення звуко-складового аналізу слова на уроках навчання грамоти.
3. Розвиток орфографічної пильності першокласників у післябукварний період навчання грамоти

**2. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

1. Збагачення мовлення молодших школярів прикметниковими синонімами.
2. Методика попередження та виправлення граматичних мовних помилок в усному мовленні молодших школярів.
3. Сюжетно-рольові ігри як засіб розвитку діалогічного мовлення молодших школярів.
4. Формування звукової культури мовлення молодших школярів.
5. Розвиток мовлення молодших школярів у навчальному діалозі.
6. Розвиток усного ініціативного монологічного мовлення молодших школярів
7. Розвиток образного мовлення молодших школярів під час ознайомлення з пейзажною лірикою
8. Збагачення мовлення молодших школярів абстрактною лексикою (на позначення людських стосунків).
9. Літературні ігри як засіб формування емоційно образної виразності мовлення у молодших школярів.
10. Антонімічні конструкції у казках "Літературного читання" для 3-4 класу як засіб збагачення мовлення школяра.
11. Збагачення словника молодших школярів у процесі вивчення дієслова у 3 класі.
12. Збагачення словника молодшого школяра під час ознайомлення з полісемією на уроках української мови.
13. Формування культури мовлення четвертокласників під час вивчення розділу "Мова і мовлення" на уроках української мови.
14. Формування писемної культури мовлення четвертокласників під час вивчення розділу "Текст" на уроках української мови.

Продовження додатка 2

15. Розвиток мовлення четвертокласників на уроках української мови під час вивчення розділу "Речення".
16. Формування комунікативних умінь молодших школярів у процесі опрацювання теми „Текст” на уроках української мови в початковій школі.
17. Розвиток діалогічного мовлення учнів 4-х класів на уроках української мови.
18. Збагачення лексичного запасу молодших школярів на уроках української мови засобами дидактичних ігор.
19. Розвиток образного мовлення молодших школярів на уроках української мови.
20. Розвиток монологічного мовлення молодших школярів на уроках української мови засобами дидактичних ігор.
21. Збагачення мовлення молодших школярів прикметниковою синонімією на уроках української мови.
22. Збагачення мовлення молодших школярів складними реченнями різних типів у процесі ознайомлення з елементами синтаксису на уроках української мови.
23. Розвиток діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови засобами сюжетно-рольових ігор.
24. Розвиток діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови засобами творчих переказів.
25. Збагачення мовлення молодших школярів фразеологізмами на уроках української мови.
26. Методика навчання розповіді на основі сюжетної картини.
27. Прислів'я і приказки як засіб розвитку образного мовлення учнів початкової школи.
28. Розвиток образного мовлення молодших школярів засобами фразеології.
29. Методика ознайомлення молодших школярів із переносним значенням слова.
30. Методика ознайомлення учнів молодших класів зі словами, близькими за значенням.
31. Методика ознайомлення молодших школярів зі словами, протилежними за значенням.
32. Методика написання творчих робіт за пейзажною картиною.
33. Методика навчання описових розповідей учнів початкової школи на уроках розвитку зв'язного мовлення
34. Методика роботи над текстом на уроках української мови в початковій школі.

3. МЕТОДИКА КЛАСНОГО ТА ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

1. Формування навичок усвідомленого читання на уроках літературного читання в початкових класах.
2. Формування навичок правильного читання у молодших школярів під час опрацювання оповідань на уроках літературного читання.

Продовження додатка 2

3. Формування навичок виразного читання у молодших школярів під час опрацювання епічних віршів.
4. Формування навичок виразного читання у молодших школярів під час опрацювання байок на уроках літературного читання.
5. Особливості читання й аналізу творів різних жанрів (науково-пізнавальні статті, нариси, оповідання, казки, байки, вірші, загадки, прислів'я, скоромовки, потішки, жарти, веселинки).
6. Формування в учнів першого класу навичок читання з використанням технології диференційованого навчання.
7. Пропедевтична робота з вивчення літератури в молодших класах.
8. Літературні ігри як засіб розвитку літературної творчості молодших школярів.
9. Літературні ігри як засіб розширення кола читання в учнів початкової школи.
10. Літературні ігри як засіб розвитку уяви, фантазії в молодших школярів.
11. Літературні ігри як засіб формування літературознавчих понять *тема, сюжет, композиція, ідея* в учнів початкової школи.
12. Літературні ігри як засіб формування уявлення про мову художнього твору в учнів початкової школи.
13. Літературні ігри як засіб формування літературознавчого поняття жанр художнього твору в молодших школярів.
14. Літературні ігри як засіб формування літературознавчого поняття образ автора в художньому творі в учнів початкової школи.
15. Формування читацької самостійності молодших школярів шляхом проведення нетрадиційних уроків.
16. Формування творчого мовлення у процесі роботи з сучасною дитячою книжкою.
17. Методика формування читацької культури молодших школярів.
18. Використання технології розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках літературного читання.
19. Формування читацької активності молодших школярів засобами сучасної літератури.
20. Розвиток читацьких інтересів молодших школярів засобами сучасної літератури.
21. Формування читацьких інтересів молодших школярів на уроках літературного та позакласного читання.
22. Драматизація та інсценування художніх творів дітьми молодшого шкільного віку на уроках літературного читання.
23. Формування навички свідомого читання у молодших школярів під час ознайомлення з творами (автор - за вибором студента).
24. Особливості роботи над віршами (автор - за вибором студента) на уроках літературного читання.
25. Формування навички виразного читання під час ознайомлення з творчістю (автор - за вибором студента) в початковій школі.

4. МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ОСНОВАМИ МОВНОЇ ТЕОРІЇ

1. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів під час ознайомлення з однорідними членами речення на уроках української мови.
2. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови під час опрацювання орфографічного матеріалу.
3. Методика вивчення лексико-граматичних категорій іменника на уроках української мови в початковій школі.
4. Формування орфографічної грамотності третьокласників під час вивчення дієслова.
5. Формування орфографічної грамотності другокласників під час ознайомлення з іменником.
6. Формування орфографічної грамотності другокласників під час ознайомлення з дієсловом.
7. Розвиток орфографічної пильності молодших школярів на уроках української мови в 2-му класі.
8. Формування орфографічної пильності молодших школярів на уроках української мови засобами дидактичних ігор.
9. Використання дидактичних ігор під час вивчення роду (або числа, або відмінка - за вибором студента) іменника у початковій школі.
10. Використання дидактичних ігор під час вивчення роду прикметника у початковій школі.
11. Використання дидактичних ігор під час вивчення правопису дієслова в початковій школі.
12. Формування ціннісних орієнтацій (яких саме – за вибором студента) молодших школярів засобами літератури для дітей.
13. Методика навчання пунктуації на уроках української мови в початковій школі.
14. Методика роботи над орфографічним правилом на уроках української мови в початкових класах.

ЗРАЗКИ ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ І ЗАВДАНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Тема дослідження: Система творчих вправ як засіб розвитку монологічного мовлення молодших школярів

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив творчих вправ на розвиток монологічного мовлення молодших школярів.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність понять “монолог”, “зв’язні висловлювання”, “монологічне мовлення”.

2. Визначити особливості творчих вправ як засобу розвитку монологічного мовлення.

3. Експериментально дослідити вплив творчих вправ на розвиток монологічного мовлення молодших школярів.

2. Тема дослідження: Методи розвитку творчих літературних здібностей молодших школярів

Мета дослідження: науково обґрунтувати й експериментально апробувати комплекс вправ для розвитку творчих літературних здібностей молодших школярів.

Завдання дослідження:

- уточнити сутність понять «методи навчання», «творчі літературні здібності»;
- виявити рівні сформованості у молодших школярів творчих літературних здібностей;

- укласти комплекс вправ, спрямованих на розвиток творчих літературних здібностей молодших школярів, та визначити педагогічні умови їх ефективної реалізації.

3. Тема дослідження: Формування навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках рідної мови

Мета дослідження: науково обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови формування мотиваційного компонента навчальної діяльності молодших школярів на уроках рідної мови

Завдання дослідження:

- з’ясувати психолого-педагогічні особливості формування навчальної діяльності молодших школярів на уроках рідної мови;

- виявити рівні сформованості у молодших школярів мотиваційного компонента навчальної діяльності ;

- розробити та експериментально апробувати систему вправ для формування мотиваційного компонента навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках рідної мови.

4. Тема дослідження: Перспективність і наступність між дошкільною та шкільною ланками освіти у підготовці дітей до навчання грамоти

Продовження додатка 3

Мета дослідження: визначити педагогічні умови неперервної підготовки дітей до навчання грамоти в дошкільному закладі та початковій школі з урахуванням принципів наступності й перспективності.

Завдання дослідження:

- визначити психолого-педагогічні та лінгводидактичні основи забезпечення наступності і перспективності в опрацюванні програмового матеріалу з підготовки до навчання грамоти на різних етапах мовної освіти: дошкільної та початкової;
- проаналізувати чинні програми для дошкільних закладів та початкової школи, а також Букварі в аспекті досліджуваної проблеми;
- виявити рівні сформованості у випускників дошкільних закладів та шестилітніх першокласників необхідних знань та умінь для навчання грамоти.

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ТАБЛИЦЬ І РИСУНКІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Зразок №1 до практичної частини курсової роботи

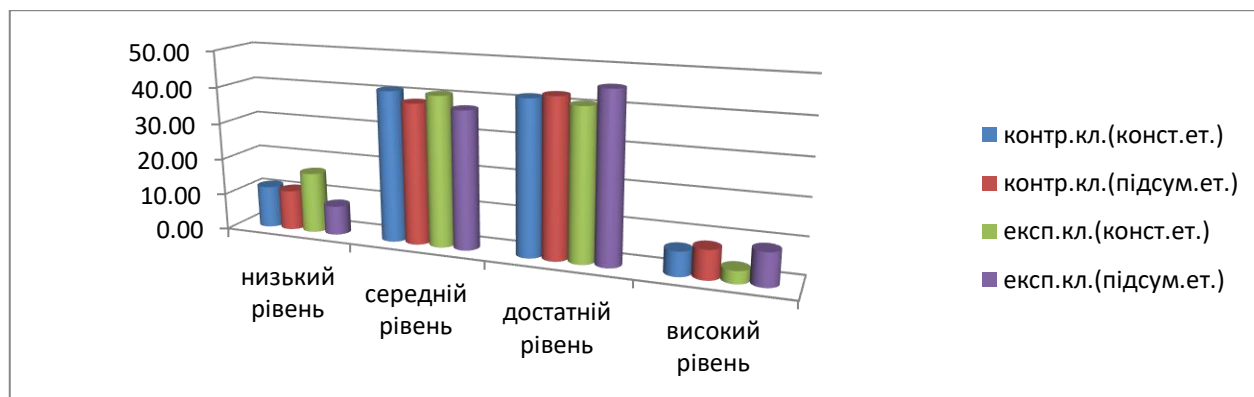

Рис.1 Зіставний аналіз розвитку мовленнєвих здібностей молодших школярів в контрольному й експериментальному класах

2. Зразок №2 до практичної частини курсової роботи

Таблиця 1

Рівні сформованості міміки та жестів (порівняльні дані у %)

Етапи експерименту	Групи	Рівні сформованих умінь		
		Достатній	Середній	Низький
Констатуваль-ний	ЕГ	30	45	25
	КГ	25	55	20
Підсумковий	ЕГ	50	40	10
	КГ	30	55	15

3. Зразок №3 до практичної частини курсової роботи

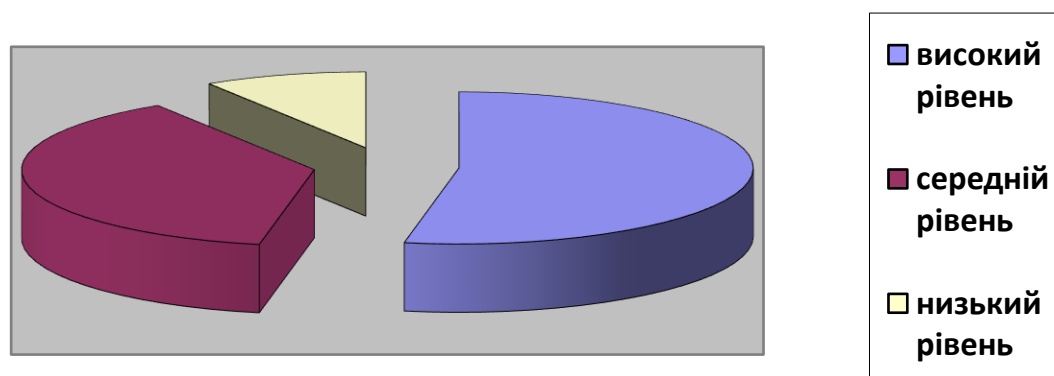

Рис.2 Динаміка розвитку умінь і навичок якісного читання в мовлодших школярів експериментального класу (від констатувального до підсумкового зрізів)

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА»
Кафедра філології та методики початкової освіти

КУРСОВА РОБОТА

з методики навчання рідної мови в початковій школі

на тему: „Вироблення навичок каліграфічного письма у першокласників”

Студентки IV курсу, групи ПОІ 41
напряму підготовки (спеціальності)
6.010102 Початкова освіта.Інформатика
Шубалої Н.С.
Керівник: Т.М.Котик,
доктор педагогічних наук,професор

Національна шкала: _____

Університетська шкала: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Івано-Франківськ - 2014 рік

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

ЗМІСТ	
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи формування пунктуаційних умінь молодших школярів	
1.1.Лінгвістичні основи формування пунктуаційних умінь молодших учнів.....	5
1.2.Психологічні чинники впливу на засвоєння правил пунктуації молодшими школярами.....	8
1.3.Лінгводидактичні засади опрацювання пунктуаційного матеріалу в початковій школі.....	10
Висновки з 1 розділу	14
РОЗДІЛ 2. Дослідна робота з формування пунктуаційної пильності в учнів молодших класів	
2.1.Навчально-методичне забезпечення процесу формування пунктуаційної грамотності в учнів молодших класів.....	15
2.2.Засоби діагностування пунктуаційної пильності молодших школярів.....	18
2.3.Сучасний стан пунктуаційної грамотності молодших школярів.....	20
Висновки з 2розділу	23
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	26
ДОДАТКИ	31

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Рівень компетентості	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	2	3
Високий (творчий)	<p>Виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - повна відповідність змісту курсової роботи завданню та вимогам навчально-методичних рекомендацій щодо його виконання; - творча самостійність розв'язання поставленої задачі, проектного рішення, виконання розрахунків, креслень, графіків та таблиць без помилок; - наявність елементів науково-дослідного характеру; - використання комп'ютерних технологій при виконанні всіх розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - якісне оформлення пояснювальної записки, графічних матеріалів згідно з вимогами конструкторської та технологічної документації, ДСТУ. 	70
	<p>Захист:</p> <p>студент виявив глибокі знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, вміння творчо застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач та творчі здатності аргументованого обґрунтування прийнятих рішень та розв'язків практичних задач й аналізувати достовірність одержаних результатів.</p>	30
Достатній (конструктивно-варіативний)	<p>Виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - повна відповідність змісту курсової роботи завданню та вимогам навчально-методичних рекомендацій щодо його виконання; - самостійність розв'язання поставленої задачі, проектного рішення, виконання розрахунків, креслень, графіків та таблиць з незначним відхиленням щодо вимог без помилок; - наявність елементів науково-дослідного характеру; - використання комп'ютерних технологій при виконанні всіх розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - якісне оформлення пояснювальної записки, графічних матеріалів згідно з вимогами конструкторської та технологічної документації, ДСТУ. 	65
	<p>Захист:</p> <p>студент виявив достатні знання й розуміння навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач та здатності аргументованого обґрунтування прийнятих рішень та розв'язків практичних задач.</p>	24

Достатній (конструктивний)	<p>Виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - достатня відповідність змісту курсової роботи завданню та вимогам навчально-методичних рекомендацій щодо його виконання; - самостійність розв'язання поставленої задачі, проектного рішення, виконання розрахунків, креслень, графіків та таблиць з незначним відхиленням щодо вимог та незначною кількістю помилок; - наявність елементів науково-дослідного характеру; - часткове використання комп'ютерних технологій при виконанні всіх розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - оформлення пояснювальної записки, графічних матеріалів з незначними відхиленнями від вимог конструкторської та технологічної документації, ДСТУ. 	60
	<p>Захист:</p> <p>студент виявив достатні знання й розуміння навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.</p>	19
Середній (репродуктивний)	<p>Виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - достатня відповідність змісту курсової роботи завданню та вимогам навчально-методичних рекомендацій щодо його виконання; - розв'язання поставленої задачі, проектного рішення, виконання розрахунків, креслень, графіків та таблиць з незначним відхиленням щодо вимог та значною кількістю помилок; - часткове використання комп'ютерних технологій при виконанні всіх розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - оформлення пояснювальної записки, графічних матеріалів із значними відхиленнями від вимог конструкторської та технологічної документації, ДСТУ. 	50
	<p>Захист:</p> <p>студент виявив середні знання основних положень навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач на репродуктивному рівні.</p>	14
Достатній (репродуктивний)	<p>Виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - значні відхилення змісту курсової роботи від завдання та вимог навчально-методичних рекомендацій щодо його виконання; - розв'язання поставленої задачі, проектного рішення, виконання розрахунків, креслень, графіків та таблиць із значними відхиленнями щодо вимог та значною кількістю помилок; - відсутність використання комп'ютерних технологій при виконанні всіх розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - оформлення пояснювальної записки, графічних матеріалів із значними помилками та відхиленнями від вимог конструкторської та технологічної документації, ДСТУ. 	45
	<p>Захист:</p> <p>студент виявив знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни на мінімальному рівні, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач на репродуктивному рівні.</p>	14

Низький (рецептивно-продуктивний)	<p>Виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - значні відхилення змісту курсової роботи від завдання та вимог навчально-методичних рекомендацій щодо його виконання; - розв'язання поставленої задачі, проектного рішення, виконання розрахунків, креслень, графіків та таблиць із значними відхиленнями щодо вимог та значною кількістю помилок; - відсутність використання комп'ютерних технологій при виконанні всіх розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - оформлення пояснювальної записки, графічних матеріалів із значними помилками та відхиленнями від вимог конструкторської та технологічної документації, ДСТУ. 	35
	<p>Захист:</p> <p>студент виявив знання за змістом навчальної дисципліни на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу, не володіє вміннями застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.</p>	10
Низький (непродуктивний)	<p>Виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - невідповідність змісту курсової роботи завданню та вимогам навчально-методичних рекомендацій щодо його виконання; - не вірно розв'язання поставленої задачі, проектного рішення, виконання розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - відсутність використання комп'ютерних технологій при виконанні всіх розрахунків, креслень, графіків та таблиць; - невідповідність оформлення пояснювальної записки, графічних матеріалів вимогам конструкторської та технологічної документації, ДСТУ. 	20
	<p>Захист:</p> <p>студент не виявив знань за змістом навчальної дисципліни, не володіє вміннями застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.</p>	5

Курсова робота допускається до захисту за умови, що її попередня оцінка (за критеріями 1-7) за висновками наукового керівника становить *не менше 40 балів*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Завдання видано

«__» _____ 2014 р.

Науковий керівник: _____

Календарний план
виконання курсової роботи

з теми _____

студентки групи _____ Педагогічного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

№ з/п	Види і послідовність виконання роботи	Терміни/ Дати
1	Визначення теми дослідження. Складання плану наукової роботи.	грудень
2	Визначення мети, завдань, об'єкта, предмета, методів дослідження.	січень
3	Складання бібліографії з теми дослідження. Вивчення стану проблеми дослідження в науково-методичній літературі.	лютий
4	Збір фактичного матеріалу в навчальних закладах: спостереження за навчальною діяльністю учнів і навчально-виховною роботою вчителів; вивчення шкільної документації (зошити, журнали, конспекти уроків); анкетування учнів і вчителів.	березень
5	Планування й проведення експерименту. Аналіз і оформлення отриманих даних.	квітень
6	Проведення підсумкового зрізу формувального експерименту. Аналіз і оформлення отриманих результатів.	
7	Доопрацювання й оформлення курсової роботи та відповідних висновків.	дистанційно,
8	Здача роботи науковому керівникові для рецензування (обов'язково зареєструвати в лаборанта кафедри).	травень
9	Захист курсової роботи	25 травня

Науковий керівник _____

Студент _____

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Статті: Один автор	Миронов Ю. Б. Державне регулювання процесу валідації методологій складання банківських рейтингів / Ю. Б. Миронов // Ефективність державного управління. – 2014. – № 39. – С. 231-238.
Два автори	Свидрук І. І. Методи та інструменти управління просуванням Інтернет-магазинів / І. І. Свидрук, Ю. Б. Миронов // Торгівля, комерція, підприємництво. - 2012. - Вип. 14. - С. 20-24.
П'ять і більше авторів	Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. - 2007. - № 1. - С. 25-29.
Книги: Один автор	Трут О. О. Операційний менеджмент : підручник / О. О. Трут - К.: Академвидав, 2013. - 348 с.
Два автори	Йохна М. А. Менеджмент : підручник / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – К.: Академвидав, 2010. – 472 с.
	Котлер Ф. Основы маркетинга. Профессиональное издание / Ф. Котлер, Г. Армстронг. – 12-е издание. - М.: Вильямс, 2009. - 1072 с.
Три автори	Свидрук І. І. Теорія організації : підручник / І. І. Свидрук, Ю. Б. Миронов, О. О. Кундицький. - Львів : Новий Світ-2000, 2013. - 175 с.
	Мескон М. Х. Основы менеджмента : учебник / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. - 3-е изд. - М. : Дело, 2000. - 704 с.
Чотири автори	Управління рекреаційними територіями : монографія / [О. М. Гаркуша, В. В. Горлачук, І. М. Песчанська, В. Г. В'юн] ; Акад. екон. наук України, Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Іліон, 2010. – 235 с. - С.109-115.
П'ять і більше авторів	Регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні : монографія / [Г. І. Башнянин, І. М. Бриндзя, А. А. Сельський та ін.]. – Львів : Видавництво ЛКА, 2011. – 208 с.
Без автора	Регуляторна політика та дозвільна система в бізнесі : довід. підприємця / [упоряд. В. Веремчук та ін. ; наук. ред. О. Савчук та ін.] ; Ін-т аналізу держ. та регіон. політики, Волин. облдержадмін., Голов. упр. економіки Волин. обл. облдержадмін. – Луцьк : Гадяк Ж. В. : ІАДП, 2012. – 160 с.
Законодавчі та нормативні документи	Конституція України : [зі змін. та допов., внесеними Законом України від 1 лют. 2011 р. № 2952-VI]. – Харків : Фактор, 2011. – 118 с.

Продовження додатка 9

Дисертації	Коцко Т. А. Економічне оцінювання інтеграційних управлінських рішень в паливно-енергетичному комплексі: дис. ... кандидата екон. наук : 08.02.03 / Тарас Аркадійович Коцко. – Львів, 2006. – 249 с.
Автореферати дисертацій	Свидрук І. І. Формування систем управління в підприємствах електронної торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг)» / Ірена Ігорівна Свидрук. - Львів, 2007. - 20 с.
Електронні ресурси	<p>Миронов Ю. Б. Сильні та слабкі сторони різних показників надійності банківських рейтингів [Електронний ресурс] / Ю. Б. Миронов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – Випуск 6, частина 5. – С.26-30. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/260.pdf</p> <p>Статистичний щорічник за 2012 рік [Електронний ресурс] / Держ. служба статистики України. – К. : Август Трейд, 2013. – Режим доступу : http://library.oseu.edu.ua/files/StatSchorichnyk_Ukrainy_2012.pdf</p>